

**2020–2021 M. M. LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMO III SRAUTO
ELEKTRONINĖS UŽDUOTIES KOPIJA**

1 tekstas

Sigitas Geda

GIKSMĖ APIE PASAULIO MEDĮ

Liudvikui Rėzai ir Petrui Repšiui

1. Tą vakarą, besėdint ant slenkančiosios kopos,
Siūbavo marių bangos ir, vėjui virš galvos
Taip gaudulingai ūkiant, kažko širdis susopo, –
Pasijutau kaip niekad žmogus iš Lietuvos.
2. Čia protėviai klajojo, jie briedžiais žemę arė,
Jų moterys žiūrėjo akim dangaus spalvos,
O saulė tyliai grimzdo į prieblandą vakarę,
Tenai esu aš buvęs žmogum iš Lietuvos.
3. Iš ažuolo kariūnai pilis ant kalno rentė,
Torunėje ir Kulme, čia pat prie Vėluvos,
Augino Krišnai arklius, išjodavo į šventę,
O jeigu mirs, žinojo – esą iš Lietuvos.
4. Ar melsdavosi girių gaudimui begaliniam,
Paskui į jūras plaukė, pilni šviesos gyvos,
Jie nekartoją niekad, kad Lietuva tėvynė,
Bet jeigu srūva kraujas, žinojo – Lietuvos.
5. Iš Lietuvos bekraštės – aidžios kaip baltų jūra,
Lig pat Juodųjų marių linguodavo keliai,
Paskui jų pilys griuvo, aukšti dievai paniuro,
Bet dar žydėjo rūtos, kvėpėjo dobilai.

6. Tiek sykių gimę, mirę, išraižę jūras buvo
Ir pragarą, ir dangų, ir šviesulius savus,
Turėjo, – visą žemę ir žemėj nepražuvo,
Kartodami tik vieną: mes – žmonės Lietuvos.

7. Ir aš buvau atėjęs, girdėjau Donelaitį,
Man Baranauskas sakė, taip progiesmiu vos vos:
Kur būtum, ką darytum, sūnau, Aušrinė teka
Ir Saulė, ir Mėnulis – tautoms iš Lietuvos.

8. Bandykime čia ramūs gyventi ir numirti,
Ir prisikelt bandykim po vasaros žalsvos,
Nujausdami, kad niekad nereiks mums išsiskirti,
Vieni kitiems dėkokim, nes esam – Lietuvos.

9. Čia nemirtingos žvaigždės ir kregždės nemirtingos,
Dangus čia nemirtingas ir ažuolo šerdis,
Čia savo šviesią galvą gulda vaizduos didinguos,
O tu girdi, kaip plaka aukojama širdis.

10. Tai ne gegutės balsas, apverkti pasiruošęs,
Tai marių vėjai neša melodijas skaisčias,
Į vieną ima jungtis dangaus ir žemės grožis,
Simfonijoje prapuola viršus ir apačia.

11. O kartais regis skaidriai žydroj padangėj medis,
Virš Baltijos išskėtęs pražydusias šakas,
Lai jį apspinta žmonės, vilties dar nepraradę,
Ir tiesia į aukštybę palaimintas rankas.

1985

Sigitas Geda. *Eilėraščiai*. Vilnius: *Baltos lankos*, 1997.

1. Perrašykite pirmo eilėraščio posmo žodžius, kuriais nusakoma lyrinio subjekto tapatybė.

(1 taškas)

2. Pažymėkite du teiginius, kurie charakterizuoja šiame eilėraštyje apibūdinamas praeities kartas.

(2 taškai)

- ☐ Tai kartos, kurių palikuonimi jaučiasi lyrinis „aš“.
- ☐ Tai kartos, kurios puoselėjo lietuviškus papročius.
- ☐ Tai kartos, kurias vienija atsidavimas savo žemei.
- ☐ Tai kartos, kurios išnyko kovodamos už Lietuvą.

3. Parašykite, kuo S. Gedos eilėraščio medis atitinka pasaulio medžio vaizdinį baltų kultūroje, o kas rodo, kad jis yra kitoks.

(2 taškai)

2 tekstas

Dalia Žemaitytė

MEDIJŲ RAŠTINGUMAS: APIE TAPATYBĘ IR SUSITAPATINIMĄ

(Ištraukos)

Šiandien žmonės dažnai užduoda klausimus: kas aš, koks aš, kokia yra mano asmenybė, ką aš veikiu ir kur einu? O medijos stengiasi nuolat pateikti atsakymų. Medijos ir globalizuota populiari kultūra daro įtaką tapatybei ir tam, kaip žmogus suvokia save. Savęs suvokimas formuojamas iš senų vertybių (pvz., laisvė), naujų (antirasizmas, globalizacija) siekiant save įtvirtinti, realizuoti. Savirealizacija tampa svarbiausias šių laikų rūpestis.

Tapatybę formuoja ne tik santykiai su kitais, bet ir medijos

Paprastai asmens tapatybė apibrėžiama taip, kaip žmogus save įsivaizduoja, – tai viską apimantis savęs suvokimas. Galima „rasti“ savo tapatybę bręstant, gilinantį į save, ieškant savo kelio. Kita vertus, žmogus gali tapatintis su kitu asmeniu ar grupe. Tapatybė išskiria žmogų iš kitų. Galiausiai tapatybės formavimasis yra gana dinamiškas, besitęsiantis, besikeičiantis sociokultūrinis procesas, kuriam įtaką daro įvairios aplinkybės.

Asmens apibūdinimas gali būti išreikštas charakterio ar fizinėmis savybėmis – protingas, nervingas, komunikabilus, atletiškas ir pan., apibrėžtas skirtingų socialinių charakteristikų – lyties, amžiaus, klasės, religijos, tautybės ar rasės, susipinti su atliekamu socialiniu vaidmeniu – motina, vaikas, sūnėnas, studentas, vairuotojas, mokytojas, rinkėjas ir pan.

Žinoma, pirmiausia tapatybės formavimąsi lemia šeima, aplinka, mokykla, draugai. Socialinio elgesio žmogus išmoksta stebėdamas ir imituodamas, kartodamas. Vaikai įgauna įgūdžių formuoti savo elgesį pagal tai, kaip elgiasi kiti. Mus veikia bendravimas veidas į veidą (visų pirma santykiai su tėvais), mokymasis „bandant ir klystant“ ir netiesioginiai santykiai, kuriuos pažįstame per medijas – žiūrėdami TV, klausydamiesi muzikos per radiją ir pan.

Medijų įtaka tapatybei

Kai naudojame medijų produktus, esame ne tik pasyvūs informacijos gavėjai, tačiau ir aktyvūs dalyviai – interpretuojame gautas žinias pagal savo patirtį ir sujungiame jas su kita informacija. Taip formuojame savo tapatybę – savęs įsivaizdavimą. Žmonės socialinio elgesio išmoksta ir iš reklamų, kurios diktuoja, kas gerai ir kas blogai. Mes tapatinamės su pavyzdžiais, kuriuos matome ir dažnai priimame – sąmoningai ar ne – pagal stereotipus, kuriuos atpažįstame.

Identifikacija

Žmonės labiau atkreipia dėmesį į tuos veikėjus, su kuriais gali susitapatinti. Psichologinis ryšys su personažais mus labiau įtraukia į vaizduojamą įvykį. Pirmiausia mes tarsi pasveriname, kiek mus žavi charakteris ir kiek jis panašus į mūsų, ar jis turi savybių, kokių mes neturime, bet norėtume turėti. Antra – mes įsitraukiame į „o ką, jeigu“ patirtį – esame kuo norime. Kuo stipriau prisirišame prie kurio nors charakterio, tuo didesnę įtaką jis mums daro. Mums labiau patinka personažai, kurie panašūs į mus amžiumi, lytimi, etnine kilme ar interesais. Medijos kuria

daugybę įvairiausių tipų veikėjų, kurie mums parodo, kaip spręsti problemas, kas veiksminga, o kas ne, pristato, kokie yra „populiarūs“ žmonės, kas sėkminga ir kas ne. Iš „žvaigždžių“, pranešėjų, šou dalyvių, garsenybių mokomės elgesio modelių.

Internetas ir svetimatapatybė

Internetas kelia kitokių iššūkių kuriant tapatybę. Tai nauja fantazijų erdvė. Interneto puslapiuose, pokalbių svetainėse, virtualiuose žaidimuose mums siūloma galimybė žaisti su savo tapatybe – tai anksčiau nebuvo įmanoma. Galime apsimesti tuo, kuo nesame – kitos lyties, amžiaus ar rasės žmogumi. Tai nėra tiesiog apsimesti kitu, nes nieko naujo čia nebūtų, – mes galime įtraukti kitus į savo fantaziją, ir jie negali taip paprastai sužinoti, ar vieša tapatybė, kurią skelbiame, yra tikrai mūsų, ar ne. Tai drąsus ir pavojingas pasaulis, kuriame susipina tai, kas esame ir kuo galime apsimesti esą, o tai arba padeda išspręsti, arba tik dar labiau padidina mūsų įtampas.

Bernardinai.lt

4. Nurodykite, kokio funkcinio stiliaus yra šis tekstas: **(1 taškas)**

- ☐ administracinio;
- ☐ publicistinio;
- ☐ meninio;
- ☐ mokslinio.

5. Koks teksto autorės požiūris į šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybės formavimuisi? Atsakymą pagrįskite tekstu. **(2 taškai)**

6. Rišliai ir argumentuotai atsakykite, ar pritariate šiuose tekstuose išsakytam požiūriui į tai, kas formuoja žmogaus tapatybę. Jūsų atsakymas turėtų tilpti jam skirtoje vietoje, tačiau būti ne trumpesnis nei trys sakiniai. Rašydami atkreipkite dėmesį į kalbos taisyklingumą. **(3 taškai)**

KALBOS PAŽINIMO IR VARTOJIMO UŽDUOTYS

7. Įrašykite praleistas raides (jų gali būti daugiau nei viena) ir pasirinkite tinkamus žodžius, parašytus kartu arba atskirai. (10 taškų)

Kai pagalvoji, Vilnius ☐ vis tiek ☐ vistiek šalia. Kelios valandos traukiniu ir tu jau ten. Todėl nėra kada pasiilgti. Man atrodo, reikia nebijoti gyvenime eksperimentuoti ir susidurti su ☐ šūkiais, būti ten, kur tuo metu norisi, kur gera, kur jautiesi įkv ☐ ptas. Įdomu pažinti kitas kultūras, miestus, žmon ☐ s, gamtą, pažinti pasaulį, kuriame gyvename. Būtų sudėtinga kurti neatsigr ☐ žiant į save pačią, savo širdį, gyvenimą, patirtį, jausmus ir net slapt ☐ sias mintis. Bet mano kūryba yra ne apie mane, o apie mus visus. Mes visi tokie panašūs, labiau nei ☐ ne panašūs ☐ nepanašūs. Dal ☐ jamės ta pačia duona. Nors visas šis procesas užima daugiau laiko ir gal būtų gerokai papra ☐ čiau kurti kompiuteriniu būdu, tačiau man niekas nepakeis žmogaus rankų darbo grožio ir jautrumo. Aš retai paįsau iš nuotraukų, bet kartais visai įdomus ir toks kūrybinio proceso var ☐ antas.

8. Iš tekste pabrauktų žodžių išrinkite penkis žodžius, atitinkančius lentelėje nurodytus gramatinius požymius, ir įkelkite į tinkamus tuščius lentelės laukelius. (5 taškai)

Nepaisydama įprastų žanro kanonų, B. Vilimaitė iškart sukūrė trumpos kondensuotos novelės modelį, kuriam liko ištikima. Ji pradėjo talentingai aprašinėti smulkmenas, sukaupusias milžinišką psichinės energijos kiekį. <...> Tik kūryboje vaikams rašytoja į pasaulį žvelgia nesuvaidintos nuostabos kupinu žvilgsniu. Vaikui atsiveriančio pasaulio rūstumą autorė sušvelnina fantazijos polėkiu, įtaigiai kuria lūkesčių, svajonių atmosferą. <...> B. Vilimaitė savo skaitytojus įsivaizduoja kaip slaptus gėrio pasiuntinius, kuriuos pažintų „iš švelnios, paslaptingos jų šypsenos ir likimo vėjų plaikstomų drabužių“.

Žodis	Giminė	Skaičius	Linksnis	Laikas	Laipsnis	Kalbos dalis / Veiksmažodžio forma
	Mot.	Vns.	Vard.	–	Nelyg.	Būdvardis
	Vyr.	Dgs.	Kilm.	Es.	–	Neveikiamasis dalyvis
	–	–	–	–	Nelyg.	Prieveiksmis
	Mot.	Vns.	–	–	–	Pusdalyvis
	Mot.	Dgs.	Gal.	Būt. k.	–	Veikiamasis dalyvis

<i>įprastų</i>	<i>ištikima</i>	<i>įtaigiai</i>	<i>lūkesčių</i>	<i>nepaisydama</i>	<i>nesuvidintos</i>	<i>paslaptingos</i>	<i>plaikstomų</i>
<i>pažintų</i>	<i>sukaupusias</i>						

9. Kurie sakiniai yra taisyklingos skyrybos? Pažymėkite tris tinkamus atsakymus. (3 taškai)

- ☐ Laimingiausi tie, kuriems ir gimtoji, ir svetima kalba tampa saviraiškos galimybe, o ne burtų lazdele, kuriai palytėjus virsti kuo nors kitu, o jei vis dėlto perėjęs į kitą kalbą virsti kažkuo kitu, vadinasi, gerai nesijauti niekur.
- ☐ Interneto atsiradimas lėmė, jog šiuolaikinis patriotizmas nebėra teritorinis: galima būti prie kompiuterio Dubline ir domėtis Lietuva bei ją palaikyti arba, atvirkščiai, galima sėdint kur nors čia pat, Lietuvoj išvis nesidomėti niekuo.
- ☐ Kur tu, žmogau, miegosi, kai už durų tokie fantastiški pokalbiai vyksta – prisitraukdavau apklotą prie durų, o tose duryse, anais laikais visokių plyšelių būdavo, ir stebeilydavau į tuos du milžinus, teatrą aptarinėjančius.
- ☐ Kaimelio plaustas – tai ne paprastas keltas, jokio mechanizmo nevaromas, ar iš kelių lentų surištas daiktas, o gudriai ant dviejų medinių valčių uždėta, rąstų platforma.
- ☐ Mus intrigavo Antano Škėmos kitoniškumas: visi vyrai tada nešiojo skrybėles, bet jo buvo ypač meniškai į šoną pakreipta, ir gatvėje net iš tolo galėjai pasakyti: „Va, matai, tenai žingsniuoja Škėma“.
- ☐ Tą vasarą mano tėvai užsisklendė, garsiai nekalbėjo apie okupaciją, o aš, nuo mažens įpratinta nesikišti į suaugusiųjų kalbas, nieko neklausinėju, gyvenau tik nuogirdomis, kurios giliai įstrigo ir kurias tik daug vėliau supratau.
- ☐ Buvimas svetimame krašte – tragedija, bet kartu ir didžiulė privilegija, nes leidžia suprasti save, tėvynę ir pasaulį daug geriau nei būtum pajėgęs suprasti jausdamas saugumą ir pastovumą.
- ☐ „Na, žinokitės, – burbtelėjo Vytautas, akimis palydėdamas nekantriausius, – jūs kopkite aukštyn, jei norite, o mes jūsų palauksime pakalnės trobelėje iki saulėlydžio.“

10. Kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skyrybos ženklais? Pasirinkite tinkamus atsakymus. (3 taškai)

I

Kitas rengimosi etapas – tai žygio pašventinimas. Jame dalyvauja žynys,¹ aukojantis dievams gyvulius ir buriantis,² ar žygio laukia sėkmė. Atrodo, buriama karių priesaikos metu, nes burti po priesaikos jau būtų ne laikas –³ kas bus, jei burtai kris neigiamai?

1.

- ☐ Vienarūšės sakinio dalys po apibendrinamojo žodžio
- ☐ Keli pažyminiai po pažymimojo žodžio
- ☐ Išplėstinis priedėlis po pažymimojo žodžio
- ☐ Šalutinis pažyminio sakiny

2.

- ☐ Vienarūšės sakinio dalys, sujungtos jungtuku „ar“
- ☐ Išplėstinis pažyminys prieš pažymimąjį žodį
- ☐ Sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys
- ☐ Šalutinis papildinio sakiny

3.

- ☐ Praleista tarinio jungtis
- ☐ Šalutinis pažyminio sakiny
- ☐ Sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys
- ☐ Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys

10. Kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skyrybos ženklais? Pasirinkite tinkamus atsakymus. (3 taškai)

II

Matyt,¹ Zuikių dievas išties seniau buvo atskiras dievas,² tik vėliau įsiliejo į kitų dievų įvaizdį. Tikro jo vardo, deja, taip ir nepavyko identifikuoti. Galimas dalykas, tai senojo Žvėrių valdovo pakaitalas, pasakose vadinamas įvairiai –³ žmogumi su ragais, raguočiu, raguotuoju, – bet nelaikomas Velniu.

1.

- ☐ Vienarūšės sakinio dalys
- ☐ Įterpinys
- ☐ Kreipinys
- ☐ Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys

2.

- ☐ Vienarūšės sakinio dalys, sujungtos jungtuku „tik“
- ☐ Išplėstinis pažyminy po pažymimojo žodžio
- ☐ Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys
- ☐ Sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys

3.

- ☐ Vienarūšės sakinio dalys po apibendrinamojo žodžio
- ☐ Įspraudas
- ☐ Praleista tarinio jungtis
- ☐ Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys

11. Pasirinkite taisyklingą žodžio formą ar žodžių junginį. (8 taškai)

1. H. Radauskas atstovauja ☐ idėjai ☐ idėją ☐ idėjas, kad poezija yra pasaulio pažinimo būdas.

2. Šių menininkų darbai turtingi ☐ eksperimentų ☐ eksperimentams ☐ eksperimentais.

3. Visiškai ☐ savęs ☐ save ☐ manęs nedrausmindama, daugiausia žavėjaisi lietuvių menu.

4. Įamžinti Vydūną išskirtinėje erdvėje užtruko net ☐ septynis ☐ septyneris ☐ septynerius metus.

5. Požeminė keturkampė mūro dalis yra viena ☐ seniausia liekana ☐ seniausių liekanų ☐ seniausios liekanos Lietuvoje.

6. Esu laiminga, nes per darbą tenka bendrauti su labai skirtingomis asmenybėmis, tai mane moko būti ☐ visapusiška ☐ visapusiškai ☐ visapusišką.

7. Jos kūryba puikiai atitinka meno ☐ teorijai ☐ teorijoms ☐ teoriją.

8. Dar ir šiandien, ☐ pasakodami apie save ☐ pasakojant apie save ☐ pasakojus apie save, senieji dainininkai pradeda kalbą nuo tėviškės.

12. Pasirinkite vieną iš trijų pateiktų temų ir parašykite pasirinkto žanro ne mažiau kaip 200 žodžių tekstą. Rašydami remkitės literatūros (kultūros) žiniomis ir savo patirtimi.

☐ 1. Kuo meilė praturtina žmogų?

☐ 2. Ar elgtis garbingai lengva?

☐ 3. „Pasaulis įdomus savo įvairove, o ne vienodumu.“ M. Česnavičiūtė

Teksto žanras gali būti:

rašiny;

literatūrinis laiškas ar dienoraštis;

straipsnis;

esė ir pan.

Parašę 200 žodžių, pažymėkite jų ribą, skliausteliuose įrašydami (200). Jei žodžių mažiau, parašykite jų skaičių.
